

EURÓPAI TAVASZ

Egy régi emlék villant fel előtte. Álltak a Szajna parján, s nézték a festményt. A háttérben volt egy nagyon domináns kék, amelyet Hanna nem szeretett. Az égszínké az más volt. Természetes. De ez a kék szín kellemetlen. Egyszerre volt harsány és szürkébe hajló. Ezt a lánya is érezte, de mindenáron szerette volna azt a képet. Az utcai festővel pedig alkudni is lehetett. Hanna végül rábólintott, s megvette, mert ő, a lánya annyira akarta. Részletkérdés volt, hogy neki nem tetszett a háttér kékje.

Hanna élete nem a részletekről szólt. Nem szeretett elveszni a részletekben. A szépen megrajzolt, elegáns, nagy ívek érdekelték. Nagyvonalúan gondolkodott. Nem a pénzt tékozolta, hiszen az anyagiakhoz sosem volt érzéke, hanem a lánya szerint a képességeit. Túl sok minden érdekelt, ezért ebbe is, abba is belevágott. Mivel szerette az erdőket járni, s a szakvizsgát is letette, újabban hetente egyszer gombaismereti tanfolyamot vezetett. Évekkel ezelőtt egy teljesen új színezési technológiát fejlesztett ki csöppnyi üvegfúvó műhelyében, amely a szakma érdeklődését sem kerülte el. A műhelytől mégis meg kellett válnia. Lehetetlen volt fenntartani. Hannát egy alkalomszerűen működő, régi zenét játszó együttes is megkérte egy-egy fellépésre, mert kevesen voltak, akik a szerpentint meg tudták szólaltatni. Neki pedig ez a hangszer volt az egyik szenvedélye, ez a bizarr, kígyószerűen tekerőző fáfűvös. A kor sem a kulturális tevékenységnek, sem pedig a reneszánsz embertípusnak nem kedvez, jegyezte meg egyszer az egyik munkaközvetítő, aki eredetileg operaénekes volt, amikor Hanna valami olyan állást keresett, amely rendszeres jövedelmet nyújt. Így először ideiglenesen pár hónapig egy öregotthonban ápolóként dolgozott, majd svéd nyelvet kezdett tanítani kiskorú menekülteknek, akik egyedül érkeztek Afrikából vagy a Közel-Keletről. Az utóbbi időben gombamód megszorodtak az efféle nyelvtanfolyamok, kellett a tanerő. Hanna nem erről a munkáról álmodott éppen, de így megvolt a havi jövedelme. A nyelvek mindig is érdekelték. Anyanyelvén kívül három nyelven is kiválóan beszélt. Fordítási munkákat is vállalt. Arabul, somáliul vagy éppen urdu nyelven, persze, nem tudott, de az órák szüneteiben, bár szörnyen idegennek érezte magát, mégis kíváncsian hallgatta a nyelvek bábeli zűrzavarát abban a külvárosi nyelviskolában, ahol elhelyezkedett.

A lánya más volt mint Hanna. Céltudatos, kitartó és mindig tudta, mit akar. Az egyetemi, közgazdászai alapképzés után szakreferensi állást kapott az Európai Parlament egyik háttérintézményében. Csak erre összpontosított. Két éve volt már Brüsszelben. Karrier szempontjából ideálisabb helyzetben nem is lehetett volna. Bejárta a parlamenti ülésekre is, s az ülések szüneteiben a folyosókon forgolódva sok embert megismert. Néhány nagyobb fogadáson is részt vehetett. Sok mindent megtapasztalt. Igen kicsi pontnak számított a brüsszeli gépezetben, így meglepte, hogy ennek ellenére néhány lobbista őt is megkönyörkezi különböző ügyekkel. Alulról kell kezdeni, ha célt akarunk érni, ez az elvem, magyarázta neki egyszer kendőzetlenül az egyik lobbista.

Hanna a lánya szerint menekült, ezért foglalta el magát, s merült el mindenben, ami felkeltette érdeklődését. Mindent szeretett, amibe belevágott, de élni, az életbe belefeledkezni mégsem tudott. Mivel veszténivalóm nincs, azért ha már itt vagyok, csak végigcsinálom, s a magam módján elszórakozom, mondta egyszer Hanna. Még szerencse, hogy azért van némi humorérzéked, felelte a lánya, s magadat sem veszed mindig halálkomolyan.

Hannát az élet inkább kétségekkel töltötte el. Bár ragaszkodott hoz-

zá, de nem igazán élvezte. A férjétől már húsz éve elvált. Azóta csak futó kapcsolatai voltak, azok is ritkán, meg egy lánya a házasságából. Hanna éppen a lányához igyekezett Brüsszelbe. Még sohasem járt ott.

Talán az élet valójában tényleg csak a menekülésről szól, gondolta néha nem minden pátoz nélkül, amikor éppen hatalmába kerítették legnyomasztóbb érzései. Menekül a somáli a nyomor elől oda, ahol jobb életet ígértek neki, menekül a jazidi az ISIS elől, menekül a párizsi az utcán vagy a kávézóból, amikor a terroristák lövöldözni kezdenek, menekül a svéd Svédországból, mert nincs munkája, vagy egyszerűen csak kiürült az élete. Van, aki klasszikus módon öngyilkosságba menekül, mások önmaguk elől menekülve konditermek mélyén naponta órákon át végzik a test szertartásait, amelyek csak arra jók, hogy eltereljék a figyelmet a menekülés tényéről.

Mindez lehangoló. Mint a szürke szín. Köztudomású, hogy a szürke minden formában lehangoló. Errefelé pedig egészen májusig szürke. Minden szürke. A hajam ugyanolyan szürkészöld, mint a pulóverem, gondolta Hanna, amint a tükörbe nézett. Általában a háttérbe is jól beleolvadok. A háttér többnyire szürke ég, kopasz, szürke gallyak és néhány szürke épület, szürke falak. A napok általában így telnek. A szürke szín jegyében.

Aztán mégis mindig eljön a tavasz. Mint ma. Hirtelen. Hónapok után először süt ki a nap.

Madárfűtty, napfényben nyújtózó fák, bokrok, krokusz és szellőrózsa, aztán jön majd a nárcisz és a tulipán. A tavasz most itt van végre, s ugyanolyan szép, mint mindig. Egy csapásra színek izzanak fel. Fényben fürdik a zöld, a sárga, a kék, a piros, a narancssárga, a lila meg a hófehér. Tavasszal a hajam is újra kiszőkül, nézett bele még egyszer a tükörbe Hanna, mielőtt kilépett a mosdóból a göteborgi repülőtéren. Elindult a kapuhoz, bár még majdnem egy óra volt a brüsszeli gép indulásáig. Ez a tavasz mégis más, mint a tavaszok régebben voltak. Az utóbbi időben megváltozott az európai tavaszok háttér. A háttér, a színek és a napsütés ellenére, szürke lett. Sötét, viharfelhőszürkébe hajló szürke. De talán csak a közérzetem lett rosszabb. Lehet, hogy ötvenen túl ez már így van.

Az iskola, ahol tanított, elég messze esett onnan, ahol Hanna lakott. A város másik végében volt. Tömegközlekedéssel majd egy óráig tartott az út. Egyszer át is kellett szállnia. Előbb busszal, majd villamossal ment. A villamos reggel mindig tele volt, s ugyanolyan bábeli nyelvzavar uralkodott a kocsiban, mint az iskolában, ahol Hanna svéd nyelvet tanított a menekülteknek. A nyelvek és a borszínek minden változata zsúfolódott reggelenként össze a villamoskocsiban. Csadort, hidzsábot viselő somáliaiak, afgánok szálltak fel babakocsikkal, pöröltek síró, nyugós gyermekeikkel, vagy egyszerű fejkendőt viselő, de a legutolsó divat szerint öltöző iraki, pakisztáni lányok, asszonyok, férfiak csevegtek hangosan mobiltelefonjaikon Hanna számára sokszor beazonosíthatatlan nyelveken. Hófehér fogak villantak elő vastag ajkak mögül, gyűrűk, karperecek, lakkozott körmök csillantak meg kávébarna és fekete, gesztikuláló kezeken. A világ minden tájáról származó, iskolába igyekvő tinik vihorásztak, s egymás közt svédül beszéltek, ki-ki a maga akcentusával. Férfiakat ritkán lehetett látni hagyományos viseletben. Legtöbben az európai öltözködést követték, sokan előszeretettel hordtak fekete bőrdzsekit. Az azonban nem volt ritka, hogy kezükben fából vagy elefántcsontból faragott gyöngysort szorongattak, amelyet a muszlimok imához használnak. Ezen a járaton kevés volt az európai.

A repülőn egyik külső ülésre szolt a jegye. Az ablaknál egy csadorba burkolt, fiatal nő kotorászott kézitáskájában. Jegyzetfüzetet vett elő, majd táskáját a lábához, az ülés alá tette. Egy pillantást vetett Hannára, aztán az ablak felé fordult. A középső ülés üres volt. Hanna először zenét hallgatott. Az utóbbi időben rákapott a világszenére. Főleg a chillout stílust kedvelte. Az mindig megnyugtatta. Mikor a felszolgálókocsi jött, kivette a fülhallgatót, kért egy kávét. Amíg azt szürcsölgette, belelapozott az ülés zsebében elhelyezett színes magazinba.

– Elnézést, van egy tollad kölcsön? – fordult hirtelen hozzá a csadoros nő svédül.

– Persze – motyogta Hanna –, s kézitáskáját az ülés alól előhalászva megkereste a tollát.

Meglepte, hogy útitársa minden akcentus nélkül beszél. A fiatal nő átvette a tollat, s buzgón jegyzetelni kezdett. Hanna a szeme sarkából leste. Kíváncsi lett volna rá, hogy milyen nyelven ír, de nem sikerült kifizyelnie. Nem látszik sem arabnak, sem perzsának, gondolta Hanna, teljesen fehér, szinte rózsaszín a bőre. A nő körülbelül tizenöt perc után nézett fel jegyzeteiből.

– Köszönöm a tollat. Eszembe jutott egy történet, amelyet röviden le akartam jegyezni. – Hanna nem tudott mit kezdeni ezzel az információval. A nő folytatta.

– Arról szól a történet, hogy húsz ember esett foglyul egy turisztikai ballonon, amelyet az erős szél dobált húsz percig Berlinben. – Tökéletesen beszél svédül, gondolta Hanna, de az egészből egy kukkot sem érték.

– Talán író vagy? – kérdezte, csakhogy kérdezzen valamit.

– Ó, dehogy – mosolyodott el a nő. – Nem nevezném magamat annak, csak grafománnak. Mindent le kell írnom, ami eszembe jut.

– És a szél miatt esett foglyul azt a húsz ember, vagy valaki foglyul ejtette őket? – Hanna érezte, hogy érdekelni kezdi a csadoros útitárs. Kiféle, honnan jön, hová megy.

– Természetesen az ISIS – közölte a nő.

– Miért természetesen?

– Manapság ez így szokás – felelte, s vállat vont. – Hanna nem tudta, hogy mit feleljen.

– És mi lett a sorsuk? – kérdezte végül.

– Azt még nem döntöttem el. – Hanna elnevette magát. Kicsit felbátorodott.

– Szépen tudsz svédül. Régen élsz Svédországban?

– Svéd vagyok. A szüleim is azok, sőt, a déd-szüleim még halászatból éltek Mollesundban. Ott születtem én is, s ott is laktam tizenhét éves koromig. De algíri is vagyok, mert a férjem algíri.

– Értem. Algériában élsz, vagy Svédországban? – kérdezte Hanna.

– Brüsszelben. A férjem algíri francia. Azaz francia algíri. De Brüsszelben élünk. A szülei előbb Marseille-ben laktak, de a férjem már Belgiumban született. Belga, mert belga állampolgár.

– Nem könnyű ez – motyogta Hanna.

– Már micsoda? – meredt rá nagy, kék szemével a nő.

– Az identitás. Hogy ki minek érzi magát.

– Számomra semmi jelentősége. Fontosabb most nekem, hogy mit kezdjek a hőléggallonon foglyul ejtett embereimmel – sóhajtott.

Hanna elgondolkodott.

– Ha az ISIS rabolta el őket, akkor, sajnos, elég egyértelmű, hogy mi történt aztán velük.

– Lehet – vont vállat a nő. – Csak ezt nekem addig le is kellene írnom, amíg Brüsszelbe érünk. Ha a férjemmel találkozom, már nem lehet.

– Mit nem lehet?

– Leírni. A férjem nem szereti, ha írogatok, s ritkán vagyok egyedül otthon, szóval nem mindig tudok írni.

Hanna megdöbbsent.

– Megtiltja neked, hogy írsz?

– Nem, csak nem szereti – felelte kissé vonakodva a nő. – Svédül írok, s nem szereti, hogy nem tudja elolvasni, s nem érti azt, amit írok.

– Attól még írhatnál, ha ő nem érti – kockáztatta meg bátortalanul Hanna.

A nő nem felelt. Hanna újra belelapozott a magazinba. A lányára gondolt, aki nemrég azt mondta neki egyszer tréfásan, annyit ül az európai parlament ülésein, hogy lassan már sem svédnek, sem pedig európainak nem érzi magát, csak bürokratának. Becsukta és helyére tette a magazint. Nézelődött, hallgatta a motor egyhangú zúgását.

– Úgy látom, hogy azért a férjed vallásával sikerült azonosulnod – pihent meg Hanna tekintete a csadoros nőn.

– Mindent meg lehet szokni – felelte kitérően, és szorosabbra igazította fejkendőjét.

Aztán már nem beszéltek. A gép leszálláshoz készülődött, s hamarosan zökkentek a kerek a leszállópályán. Odakint ragyogott a nap. Itt is megjött a tavasz, gondolta Hanna.

– Minden jót – köszönt el a gépből kifelé útitársától. Az visszamosolygott, és szintén elköszönt. A tollról mindketten elfeledkeztek.

Hannának csak kézipoggyásza volt, így gyorsan a terminál csarnokába ért. Óriási volt a nyüzsgés. Szembeötlő volt, hogy a mindenféle siető emberek közt géppisztolyos katonák is sétálgatnak. A párizsi támadások óta Brüsszelben is megerősítették a repülőterek védelmét.

Útitársát a férje várta a reptéren. Egy darabig közvetlenül Hanna mögött haladtak, aztán úgy látszik, hogy lemaradtak, mert amikor megfordult egy pillanatra, már sehol sem látta őket. Kilépett az utcára a forgóajtón. Ebben a pillanatban iszonyú detonáció rázta meg a levegőt. Hanna megtántorodott. Az üvegajtó mögötte szilánkokra tört. Másodpercekkel később újabb robbanás. Hanna teljes erejéből futni kezdett. Kitért a pánik. A pillanatig dermedt esendőt sikoltozás, ordítás váltotta fel. Mások is futottak mellette, mindegy hogy hová, csak el a reptér közeléből. Felvívogtak a szirénák. Amikor már úgy érezte, hogy viszonylag biztonságban van, Hanna hátranézett. A reptér felől fehér füst gomolygott a tavaszfélig ég felé.

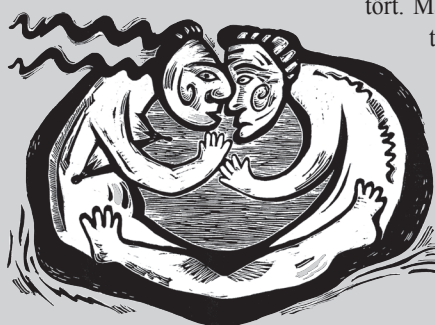
Hannának torkában dobogott a szíve. A lányára gondolt. Remegő kézzel vette elő mobiltelefonját. Értésíteni kell esemesben, hogy ne aggódjon. „Semmi bajom, hamarosan jövök.”

Hanna a metró felé vette az irányt. A lány előzőleg elmagyarázta neki, hogyan találja meg. Úgy beszéltek meg, hogy nem megy ki elé a reptérre, hiszen a metró pont ott áll meg, ahol Hanna lánya lakik. Inkább készíték valami finomat, amíg ideérsz, javasolta a lánya. Jobb is, hiszen egyenesen munkából jössz, legalább szusszansz egyet addig, amíg megérkezem, s az ennivaló is elkészül, helyeselt Hanna.

A metróállomást könnyen megtalálta. Amint a szerelvényt várta, körülötte már mindenki a terrortámadásról beszélt. Az utasok közt sokan voltak, akik éppen a repülőtérről jöttek. Vajon mi lett a csadoros lánnyal, villant át az agyán. Megérkezett a szerelvény. Hanna a második kocsihoz szállt. Becsukódtak az ajtók. Alig értek az alagútba, amikor a robbanás történt. Hanna nem hallotta magát a hangot, csak érezte, hogy szilánkokra hullik minden.

*

Hanna nem szerette ezt a kék színt. A tavaszi ég kékje más volt. Természetes. De ez a kék szín kellemetlen volt. Olyan volt, mintha füst borítaná az eget. Ezt a lány is érezte. Mégis rábólintott, hiszen tudta, hogy ebben a helyzetben az anyját, Hannát sem érdekelnék az efféle részletek. A temetkezési vállalkozó, arcán a tapintatos, hivatásos részvétellel, amely minden temetkezési vállalkozó arcán ott ül, feljegyezte, hogy ügyfele a kék porcelánurnát választotta. ♦♦

„SOKAN SZENVEDNEK MA IDENTITÁSZAVARBAN”

Interjú Lipcsey Emőkével

– Az identitás kérdése foglalkoztat legújabb írásaidban. Az ember azt gondolná, hogy naponta rákényszerülsz feltenni magadnak a kérdést: svéd, vagy magyar, irodalmár, vagy zenész, anya, vagy alkotó, s így tovább, vagy-e? Létezik-e választás? És ha igen, békére lelhet-e az ember a döntésben?

– Identitás kérdésében magammal már konszenzusra jutottam. Nem volt egyszerű. Az sosem volt kérdés, hogy magyar vagyok-e, hiszen Magyarországon születtem, anyanyelvem magyar, szüleim magyarok, Magyarországon váltam fiatal felnőtté, s rengeteg érzelmi szál köt ott emberekhez, tájakhoz és a kultúrához. A gyökereim ezekben vannak. De nemcsak a múlt köt, hanem a jelen is, hiszen folyamatosan követem mindazt, ami Magyarországon zajlik, számtalan svéd–magyar projektben vettem és veszek részt, új barátokra teszek szert, nagyon gyakran megfordulok az országban.

– Mennyire lettél svédé?

– Ha magamat fához hasonlítanám, azt mondanám, hogy a törzsem és a lombkoronám már részben svéd, de sem az ember, sem a fa nem statikus, hanem szüntelenül változik, növekszik. Mindazok a hatások, amelyek Svédországban értek, s azok a kötődések, amelyek ott alakultak ki, svédé is tettek. Ami látszik belőlem, az egyszerre svéd és magyar is. Ez a kettősség, bár alapjában véve gazdagít, hiszen így több szempontból tudom vizsgálni a körülöttem levő világot, nem mindig egyszerű. Voltak korszakok az életemben, amikor ezt belül tehernek éreztem. Most már nincs így, a kettősségemmel harmóniában élek.

– A gyakorlatban hogyan működik ez a kettősség?

– Svédországban svéd állampolgárságom van, de az ott leélt hosszú idő ellenére sem tekintenek rám mindig úgy, mint egy született svédre. Ennek prózai hátrányai vannak. Például volt kiadó, amelyik azzal az indokkal nem adta ki magyarul írt, svédre fordított könyvemet, hogy ők csak svéd szerzők könyveit adják ki. Na, mármint én állampolgárságom szerint ugyanolyan svéd vagyok, mint bármelyik svéd, ráadásul vannak azért olyan írók Svédországban, akik nem svédül írnak, de svédre fordított könyveiket mégis gondolkodás nélkül kiadják egyes svéd kiadók.

– Magyarországon ért valamilyen megkülönböztetést?

– Magyarországon vannak, akik úgy tekintenek rám, hogy könnyű nekem, hiszen Svédországban lakom, a jólét egyik szigetén, így mit akarok én, hiszen eljöttem otthonról, igazából nem tartozom oda többé. Ehhez tudni kell, hogy amikor elhagytam az országot 1984-ben, még bizonytalan volt, hogy mi lesz a Szovjetunió által távvezérelt országgal, mert a vasfüggöny valójában csak 1989-ben gördült fel, hogy azután kezdetét vegye egy másik színjáték, amely azóta is tart. Svédország pedig nem a Paradicsom, manapság már gazdasági, anyagi értelemben sem az. Akik pedig kultúrával foglalkoznak, s ráadásul még szeretnek önálló gondolatokat is megfogalmaz-

ni, azok sem az anyagiakban nem dúskálnak, sem pedig egyéb előnyöket nem élveznek.

– A magánéleteredben hogy egyezteted össze a szerepeket?

– Hogy vajon irodalmár, zenész, alkotó vagy anya vagyok? Ez nem kérdés. Valamennyi egyszerre. Az én életemben ezek a „szerepek”, vagy inkább identitások váltakoznak. Hol ez kerül előtérbe, hol az. Háromévesen állítólag orgonista akartam lenni, tizenévesen írói pályáról álmództam, a rajztanárom pedig képzőművészeti pályára akart küldeni. Írói pályámat a Magyar Műhely című, avantgárd hagyományokra épülő folyóiratnál kezdtem. Akkor született műveimben arra törekedtem, hogy műveim egyszerre legyenek szövegek és vizuális, olykor pedig a zene felé táguló hangköltészeti alkotások is. Amikor a fiam kicsi volt, több napi szintű törődést igényelt, emiatt kevesebbet írtam. Viszont zenészként, orgonistaként kerestem kenyerem. Az utóbbi években irodalmi projektek szervezése, az irodalom és az írás kerülhetett megint előtérbe. Bár aki ezekkel foglalkozik, az tudja, hogy ennek fele karkai labirintusokban való bolyongás és szélmalomharc, menedzsment és adminisztráció, pályázatokban való tocsogás, s ez senkinek sem hiányzik, aki valójában „csak” az irodalommal és az írással akar foglalkozni. Úgy gondolom, hogy az identitások között nem kell választani, csak meg kell tanulni azokkal harmóniában élni.

– A prózában hogyan közelítes ehhez a sokféleséghez?

– Most egy tíz darabból álló novellacikluson dolgozom. Minden darab más sorsot villant fel, de a közös bennük az identitás témája. Úgy látom, hogy mostanság feltűnően sokan szenvednek identitászavarban. A világban manapság olyan folyamatok zajlanak, amelyek testközelbe hozzák ezt a témát. Emberek milliói hagyják el születési helyüket új élet reményében. Ez többek közt identitás körüli kérdéseket is generál. Az egykori Nyugat-Európa az utóbbi évtizedekben rengeteg közel-keleti és afrikai származású bevándorlót fogadott be. Az ő gyermekeik már a befogadó országban születtek, és sokan fel is nőttek. Vajon hogyan élte meg saját identitását az az iráni származású, de már Németországban született, tizennyolc éves, német–iráni kettős

LEXIKON:

Lipcsey Emőke (Lipcsey Andersson Emőke) író, költő, orgonista 1957-ben született Budapesten, diplomáját magyar–történelem szakon szerezte. 1984 óta Svédországban, Göteborgban él. Itt és Franciaországban folytatta számítógépnyelvészeti, zenei és irodalmi tanulmányait. Kísérletezett számítógépes hangkép-vers művekkel. 1981 és 1995 között a párizsi Magyar Műhely avantgárd folyóirat egyik állandó munkatársa volt. Regényeket is ír, s közéleti és kulturális témában rendszeresen publikál cikkeket. Tagja a Magyar Írószövetségnek, 2012 januárja óta pedig a Svéd Írószövetségnek is (Sveriges Författarförbund).

BÁGER GUSZTÁV

EURÓPA ELRABLÁSA

Őt szolgálják a növekvő hiányok.
Ő van a váratlan következtetések mögött.
Ilyet még a legidősebb angyal se látott:
a kettő négyfelé törött.

Tövis közé hullt mag az Élet.
Mi tölthetne ki egy kontinensnyi űrt?
Megállt a haladás, az időből kilépett.
Legalább *erre* fény derült.

SÜLLYEDÉS

Valahogy kicsorbult éle a szóznak
és két éle van minden eseménynek.
Az ideológia lyukas csónak.
Az evezősök sem remélnek.

Hozzád emelem lelkem, innen,
hol a mélység már csalogat,
de most Te is adj jelet hinnem.
Kiterítem a titkos lapokat.

állampolgár, az a fiatal, aki tavaly Münchenben tíz embert mészárolt le, s aki felváltva kiáltotta azt, hogy Allahu akbar, meg hogy ő német, majd a végén ő is öngyilkos lett? Egy biztos, hogy nem élt harmóniában a saját identitásával. De nemcsak a mostani migrációs hullám által gerjesztett identitáskérdések foglalkoztatnak, hanem mondjuk a nemi vagy a vallási identitása, valamint az adott sorsral való azonosulás is.

– *Mennyire érzékelhető Svédországban a bevándorlók jelenléte? Hogy kezeli őket az ország? Gondolok egyrészt a politikai programra, másrészt a közhangulatra.*

– A migránskérdés megkerülhetetlen. Viszont ez a téma olyan nagy és olyan bonyolult, hogy szinte lehetetlen árnyaltan beszélgetni róla egy interjú keretei között. Megoldásához kell tolerancia, kompromisszumkészség, pragmatizmus meg józan ész, s a svédekben ez mind megvan. A többi európai országhoz hasonlóan azonban Svédország sem talált még optimális megoldást a migránsok problematikájának kezelésére. Magyarországról nézve a svédek túl liberálisak és megengedők. Ebben van némi igazság, de semmiképpen nem úgy, ahogy a mindenkori és minden oldalon pártos média közvetíti. A svédeket arra nevelték, hogy toleránsak legyenek, így a migránsokkal szemben is azok. Egy magyar fájdalomküszöbét mindez már átlépi. Ugyanakkor Svédországban is megfigyelhető, hogy bár az emberek többsége inkább befogadónak vallja magát, mint elutasítónak, nem olyan egyértelmű a helyzet. Említek egy példát.

Egyik svéd város patinás villanegyede mellett egy olyan területre, amelyet a környék lakói főleg sportolásra használnak, konténereket akartak felállítani, amelyekbe frissen érkezett migránsokat akart a város önkormányzata telepíteni. A lakók tiltakozásba kezdtek. De nem azért tiltakoztak, mert migránsokat akartak odatelepíteni, hanem a fő érvük az volt, hogy nem méltó lakhely a konténer ember számára. Így aztán az önkormányzat el is állt a tervtől. A svédek mindig minden problémát konszenzussal akarnak megoldani. Nem rögvest csipőből tüzelnek. Hát-ha nekik sikerül majd migránskérdésben is valamiféle „svédcsavart” kieszelnük. De azt is látni kell, hogy a tömeges bevándorlás mögött rejtőző politikai és gazdasági érdekek és ellenérdekek ezerféle csapdáján kell átverekednie magát egy igazi megoldásnak.

– *Elégé kritikusán szemléled írásaidban az aktuális eseményeket, társadalmi kérdéseket. Mégsem ítélsz, inkább csak nagyon őszintén szembesítesz.*

– Nem annyira a társadalmat szemlélem kritikusán, mint a társadalom működését irányító politikai és gazdasági erőket. Igyekszem megfigyelni, hogy ezek a folyamatok és erők hogyan hatnak a társadalomra, hogyan csapódnak le. Azt látom, hogy azok, akiknek politikai vagy gazdasági hatalmuk van, *mintha semmit nem tanultak volna az emberiség történetéből.* A hatalom birtokosai ugyanazokat a sztereotíp hibákat követik el, mint évezredekkel és évszázadokkal ezelőtt. Ha durván akarnám magam kifejezni, azt mondhatnám – tisztelet a kivételnek, mert néha ilyen is adódik –, hogy a politikai vagy a gazdasági hatalom degenerálja az emberi elmét. Írásaimban én valóban csak szembesíteni akarok mindazzal, amit megfigyelek. Nincs jogom ítélni, mert nem állítom például, hogy valamilyen hatalmi pozícióban én nem esnék ugyanabba a hibába, mint bármelyik politikus vagy bankár. És nem tudom megmondani a tutit, hogy mi lenne a jobb egy adott helyzetben. Viszont sokan meg vannak győződve róla, hogy ők mindig tudják a tutit, hogy mikor mit kell gondolni, dönteni és tenni.

– *Miben látod a problémák gyökerét?*

– A bajok gyökere a szinte közhelyesen hangzó, velünk született emberi kapzsiságon, önzésen és hatalomvágyon kívül az, hogy akik felelős pozícióba kerülnek, nem tudják azt felelősségteljesen kezelni. Önmagukat sem ismerik, nemhogy általában az emberi lélek mozgatórugóit és a történelem törvényszerűségeit. Társadalmat, országokat, földrészeket és a világot csak azoknak lenne szabad irányítaniuk, akik szüntelenül tanulmányozzák az emberiség történetét, s készek arra, hogy szüntelenül szembesüljenek önmagukkal. Akik képesek felülemelkedni önma-

gukon. Felelős politikusok és gazdasági vezetők engedik meg maguknak azt a luxust, hogy nem szereznek megfelelő ismereteket, s nem is tudják, hogyan tehetnének szert ezekre. Például nem fogják fel, hogy az irodalom, amely évezredek óta tanulmányozza az emberi élet és lélek legbensőbb zugait, és szüntelenül tükröt tart elénk, mennyire fontos. Világszerte az a trendi manapság, hogy a testet edzeni kell, ám az elme, a lélek és a tudás lényegtelen. Ezért míg az előbbire bármennyi pénzt lehet áldozni, az utóbbi fogalmakkal összefüggő területek akár koldusbotra is juthatnak. Rendre elitizmusnak tekintik – mert így kényelmesebb, s felment a felelőség alól – a tudást, a kultúrát és a művészeteket, holott ezek túlélésünk alapvető feltételei.

– *Jelenleg Pilinszky János svédre fordításán dolgozol. Meséj, kérlek, ennek a munkának a történetéről!*

– A történet kezdete nagyon svéd. Néhány éve egy tanfolyam indult munka nélküli „kulturális munkások” számára. Mivel én is megfeleltem ennek a kritériumnak, én is kaptam rá meghívót. A célja az volt, hogy önismeretre tanítsanak minket, leginkább terápiának szánták, feszültséget és frusztrációt levezetőnek. Abba is hagytam, ahogy költőtársam is, aki szintén elkezdte a tanfolyamot, ám mindketőnknek végül mégis hasznos lett, mert egymást megismertük. *Elise Ingvansson* azzal döböntött meg már a második alkalommal, hogy Pilinszkyről kérdezett. Az általános műveltség körébe itt még a világirodalom ismertebb alakjai sem tartoznak, úgyhogy meglepődtem. Kiderült, hogy *Elise* legkedvesebb költője Pilinszky, ismeri azt a körülbelül tucatnyi verset, amelyet *Thinsz Gézával* együtt *Tomas Tranströmer*, a Nobel-díjas svéd költő (mély barátság fűzte Pilinszkyhez) lefordított, s ismerte *Karl Vennberg* Pilinszky-tolmácsolásait is. Sőt, olvasta angolul *Ted Hughes* Pilinszky-fordításait is. Kettőnk találkozása vezetett oda, hogy elhatároztuk, nekiállunk Pilinszkyt fordítani. *Transtömer* tolmácsolásai kiválóak, *Vennberg* jóval több verset lefordított, de a fordítások erényeik mellett a ma emberéhez közelebb álló nyelvezetet kívánnak. Nekünk is megvannak az elképzeléseink arról, hogyan tolmácsoljuk Pilinszkyt, és számos olyan verset választottunk, amelyeket sem *Vennberg*, sem *Transtömer* nem fordított le. Most azon dolgozunk, hogy körülbelül negyven-ötven verset kötetbe rendezzünk. Munkánkat egy irodalmi ösztöndíj is támogatja; kétszer egy hetet tölthetünk el egy csodálatos szigeten, ahol intenzíven dolgozhattunk. Nagy élmény a közös munka, egyfelé húzunk. Költőként egy másik költővel az egyik legkiválóbb magyar költőt fordítani kihívás és ajándék is egyben. ♡